

DESGANA

Roger Pou Llavina

Pagès editors

PERSONATGES

DOLORS

Dona de mitjana edat, al voltant de 50 anys

MARIA

Dona de mitjana edat, al voltant de 50 anys

EDUARD

Seminarista, afecte al règim

ROSER

Mestra jove, uns 30 anys

DOLORS I MARIA són germanes

Menjador. Una taula, unes cadires velles, una llar de foc, tot plegat molt auster.

Hi ha dues dones pelant patates i triant cigrons.

DOLORS: Amb aquest fred ja patirem.

MARIA: Al gener, sempre n'ha fet, de fred.

DOLORS: Si gela, perdrem lo cereal.

MARIA: No gelarà.

DOLORS: Una bona collita aquí pot mantenir Catalunya tres anys. Que bona falta ens fa.

La MARIA traspua un deix de sarcasme, to de cançoneta.

MARIA: «Cereal, cereal, la perla del canal.» Per molt que ho desitgis no tindrem lo graner ple. Ja n'hi ha prou de pensar, i pensar i pensar en la collita; de gana ja en passem.

Li cauen les patates a terra. S'ajup per agafar-les.

MARIA: Gana, de la gana ara se'n diu les misèries que ens donen amb la cartilla de racionament.

La MARIA continua la feina. La DOLORS continua amb el relat obviant el mal humor de la seua germana.

DOLORS: Quina edat tenies, tu? Recordo que aquell gener va ser molt fred.

MARIA: Els generes acostumen a ser freds. Molt freds.

DOLORS: Sí, el 26, era el 1926. La Roser era petita, tenia vuit anys. El gebre, la gelada negra va matar vinyes i ametllers.

MARIA: Ha plogut molt, tot ha canviat.

DOLORS: Sí, per bé o per mal.

Continuen treballant en silenci. La DOLORS evoca el passat amb un somriure. La MARIA resta impassible.

DOLORS: Des de llavors, cada hivern, lo Pere aguaitava el temps, sempre pendent de la gebrada. Arribava tapat fins a les orelles. S'espolsava gorra i tapaboques i em deia: «Dolors, aquesta vegada ens n'hem salvat de poc, ja em veia plantant tabac com els de Fondarella.»

Silenci. Pelen patates i trien cigrons.

MARIA: Aquesta història ja me l'has explicada.

DOLORS: Te'n recordes?

MARIA: La recordo perquè me la vas explicar la setmana passada.

DOLORS: Tu hi eres?

MARIA: Me la vas explicar aquí mateix, assegudes a taula.

DOLORS: No, et preguntava que si no hi eres quan lo de la gelada negra?

MARIA: Era aquí mateix, asseguda a taula amb la mare. No sé si recordes que tu vas casar-te, que tu vas marxar de casa.

DOLORS: No sé per què creia que hi eres.

MARIA: DONCS no.

DOLORS: Volia plantar tabac. Tabac? Com si Mollerussa fos Cuba. Lo Pere se'n reia, de tot això, però, en el fons, li hauria agradat fer caliquenyos. T'imagines, Maria, ara tindríem tota l'esgolfà plena de fulles esteses! Lo Pere no fumava pas, però allà al cafè, fent la partida, li agradava fer-se l'interessant amb un puret a la boca.

MARIA: Lo Pere ja no hi és.

Silenci tens.

DOLORS: Em sap greu haver marxat, em sap greu haver-me casat, em sap greu haver-te deixat sola amb los pares, em sap greu ser vídua. Em sap greu ser una càrrega.

MARIA: No, no ets una càrrega. No entenc com pots explicar històries i somiar desperta quan el dia a dia és una penitència.

DOLORS: Misèria, vols parlar de misèria; és això? Creus que tinc ganes de viure? Només em queden records. Recordar, recordar, recordar... recordar que vaig ser feliç.

S'aixeca d'una revolada i agafa el cubell de les patates.

MARIA: Dolors, Dolors, escolta'm. No marxis!

La DOLORS marxa d'escena i es creua amb l'EDUARD, que queda sorprès amb la fugida.

EDUARD: Déu gràcies!

DOLORS: A Déu siguin dades.

EDUARD: Temporal?

La MARIA agafa una peça de roba per sar-gir; cus.

MARIA: Què espereu, Eduard? Que la meva germana agraeixi al Senyor que se li hagin endut el marit? Que no sàpiga on és? El van tancar en una plaça de toros i el van carregar en un camió. Mà d'obra barata per construir el Valle de los Caídos. Li han pres el marit i les terres.

EDUARD: Maria, què puc dir-vos que no soni a resignació cristiana?

MARIA: Res. Estalvieu-vos tota la lletania i no ens deixeu anar un «quan la vida et tanca una porta, Déu te n'obre una altra».

EDUARD: Us agrada viure amb la germana i la neboda? Una vida familiar.

MARIA: Quin remei. Bé les havia d'acollir. És de ser bona cristiana.

EDUARD: I no ho agraiu, de tenir companyia?

MARIA: Són molts anys vivint sola i una s'hi acostuma. Heu vingut a veure'm a mi?

EDUARD: No, no, no venia pas per això.

MARIA: A què devem la visita, doncs?

EDUARD: Tinc notícies de l'expedient de la Roser. Venia per parlar-ne amb ella i amb la seua mare.

MARIA: Doncs la mare és a la cuina, emmurriada, prou que ho sabeu. La filla és a Bellpuig; ha anat a visitar l'escola.

EDUARD: Ho troba a faltar.

MARIA: Vós què creieu? Fa dos anys que la van suspendre de sou i feina. Fan por els mestres, fan por.

EDUARD: Hi ha canvis, sí.

MARIA: I tots són cap a bé, sí, senyor. Ves, no ho hauria dit mai!

EDUARD: Maria, restablir l'ordre demana molts sacrificis. Amb l'esforç de tots i amb el seny, que a poc a poc torna, viurem en pau.

MARIA: Gràcies a Déu.

Un deix irònic que no passa desapercebut a l'EDUARD.

EDUARD: Sí, gràcies a Déu.

MARIA: I què, us espereu que arribi la Roser? Voleu parlar amb la Dolors? Voleu que l'avisí? Voleu quedar-vos a dinar?

EDUARD: Oh, no, gràcies, no vull que...

MARIA: Avui encara fem sort, tenim quatre patates de l'hort per escaldar. Potser les embrutarem amb quatre fulles. I sort en tenim perquè de les racions de la cartilla de racionament, no menjaríem pas.

EDUARD: Maria, jo...

MARIA: Va, quedeu-vos, la Roser és a punt d'arribar, i tot dinant li podreu explicar les noves.

EDUARD: Gràcies, Maria, però no puc ni vull ser una càrrega.

La DOLORS apareix amb uns plats de terrissa i coberts per parar la taula.

MARIA: Dolors, Dolors, porta un altre plat, que l'Eduard es queda a dinar.

ABSÈNCIES

Eva Moreno Bosch

Pagès editors

PERSONATGES

MARTA CODINA

Mestra borgenca. 22 anys a l'inici de l'obra. Exerceix a l'escola del CDR de les Borges i forma part del grup de mestres BATEC

SALVADOR MASDEU

Borgenc. Deixeble particular de Marta. Fill de fuster. 16 anys a l'inici de l'obra. Neix amb una paràlisi causada per una hipòxia, fet que li afecta la mobilitat de les extremitats inferiors i la mà dreta, limitada en algunes funcions

RAMON CARNÉ

43 anys a l'inici de l'obra. Terratinent. Cacic i banquer de Mollerussa. Oncle de Salvador (germà de la mare). Personatge molt lligat a la dreta mollerussenca

UN OFICIAL

ESPAIS ESCÈNICS

LES BORGES

Casa de Salvador

Banc del passeig del Terrall

MOLLERUSSA

Casa de l'oncle Ramon

MARC TEMPORAL

La història transcorre des de la Segona República
—Bienni Negre— fins a l'entrada del franquisme
i conseqüent exili

MARC ESPACIAL

Les Borges Blanques. Mollerussa

ESCENA 1

Abril del 1934

MARTA asseguda al banc del Terrall, davant la bassa. SALVA al costat, a la cadira de rodes, dibuixa en un quadern. Porta el llapis agafat amb un esparadrap.

MARTA: Aquest glatir de la vida que pot semblar el meu cor no és més que una primavera que s'ha instal·lat als llençols. Ja m'ho deia a mi la pell quan m'hi creixien gladiols: me caminaven pels dits i m'arrelaven al cos. La primavera, altre cop.

SALVA: Aquell plataner...

MARTA: No m'estaves escoltant.

SALVA es frega la mà, li fa mal.

MARTA: Et canses. T'afluixo la cinta una mica.

SALVA: No. Està bé. Ahir no tenia gairebé fulles, han brotat avui.

MARTA: Parlaré amb ton pare, potser te pot fer un adaptador de fusta per al llapis.

SALVA: És... bonic.

MARTA: El plataner?

SALVA: El poema.

MARTA: L'he escrit jo.

SALVA: Sempre li escrius poemes i ell no et ve a veure mai.

MARTA: Pobre Josep...

SALVA: Mai serà pobre qui te tingui per mossa.

MARTA: Les coses no van bé a cal Viles, les gebrades de l'hivern han fet mal. I l'auliva s'ha devaluat amb l'oli andalús.

SALVA: No hi haurà un ambaixador del nostre oli com el senyor Macià.

MARTA: Ni de la nostra causa.

SALVA: L'enyorarem. I els patrons fan ben poc per modernitzar les almàsseres.

MARTA: Sisquere Companys aprovés la Llei de conreus... Ja està tot prou revoltat.

SALVA: Els senyorets no se quedaran tan amples, els de la Lliga ho recorreran a Madrid.

MARTA: Aquests cacics... No en tenen prou amb controlar el canal que encara han d'anar explotant els rabassaires?

SALVA: Al poder mai li podràs omplir la panxa.

MARTA: El poder se'l maneguen entre el sindicat de regants i la societat del canal. Vols més aumetlles?

SALVA: Una només. *(Pausa.)*

MARTA: Si tenen el poder de la terra i l'aigua, què mos queda?

SALVA: Que el cel s'apiadi del clot de l'infern.

MARTA: Amén. *(Agafa una margarida i la comença a desfullar.)* M'estima, no m'estima/

SALVA: T'estima.

MARTA: Com ho saps?

SALVA: La natura és una qüestió matemàtica.

MARTA: No pots comparar l'amor amb la matemàtica.

SALVA: Té vint-i-un pètals. És escarser. És un número Fibonacci.

MARTA: Llavors... no hi ha atzar.

SALVA: Com tampoc no n'hi ha en l'espiral del caragol.

MARTA: La perfecció de la natura.

SALVA: La natura també s'equivoca. *(Referint-se a ell mateix.)*

MARTA: *(Pausa.)* Són els trèvols de quatre fulles els més preuats.

SALVA *s'estremeix.*

MARTA: Tens fred?

SALVA: Una mica.

MARTA: No sembla que estiguem al mes d'abril.
Fa fresca. Té, posa't això. (*El cobreix amb
el seu xal.*) Millor?

SALVA: Sí. (*S'hi arrauleix*).

MARTA: Avui he dut els xiquets al tros. Al se-
nyor Badillo li ha agradat la meua iniciativa.

SALVA: De dur-los al tros? Li ha agradat al director?

MARTA: De fer-los conrear, Salva. Però el terreny
és molt irregular i el volem compartir. Haurem
de mirar com fer-ho.

SALVA: Pots calcular l'àrea amb la fórmula d'He-
ró... o potser amb una integral. Fes-me'n un
dibuix.

MARTA: No sé qui dels dos hauria de ser mestre
de l'altre.

SALVA: Soc tot mèrit teu.

MARTA: Au, va. Jo només t'he ensenyat el poc
que sé, i Heró no era al programa.

SALVA: No suportaria una mestra que tot ho
programa.

MARTA: Ai, el meu Vadoret... Marxem, que em
fas patir.

SALVA: No em diguis Vadoret.

MARTA: Ai perdoni, Senyoret Salvador (*pausa*).
T'he demanat més quaderns d'integrals a la
Maria.

SALVA: Maria?

MARTA: La Maria Rossell, la directora de la biblio-
teca... Si sempre et parlo d'ella! Diu que això
de les integrals és massa complicat per a tu.

SALVA: Me distrec amb les matemàtiques.

MARTA: Hauries de distreure't amb altres coses
a més de fórmules i números. Mira, la set-
mana vinent vindrà lo Puig i Ferrer a fer
la cloenda de la setmana del llibre.

SALVA: Ves-hi.

MARTA: Vull que vinguis.

SALVA: No.

MARTA: Has de sortir, has de veure gent.

SALVA: No m'agrada la gent.

MARTA: Però no pots estar sempre a casa, el
més lluny que vas és al Terrall una estoneta
amb mi cada tarda.

SALVA: Ja m'està bé, Marta. M'està molt bé.

MARTA: Podríem anar a fer la classe a la biblio-
teca, així no he de tragar llibres. Els podries
escollir tu dels prestatges.

SALVA: Ja m'agrada que vinguis a casa.

MARTA: Saps quants pobles voldrien una biblioteca com la nostra?

SALVA: M'estic més còmode a casa.

MARTA: Puc parlar amb la Maria, ens deixaria un raconet.

SALVA: No.

MARTA: (*Pausa.*) Per què ets tan tossut? Ets un alumne molt díscol.

SALVA: I tu una mestra molt pesada.

MARTA: Mi-te'l, el mocós. Oblides que soc més gran que tu. A veure aquest respecte.

SALVA: No tant, senyoreta, que em portes només sis anys.

MARTA: Prou que són. Llavors, vindràs?

SALVA: No.

MARTA: Cabut... I al casament del teu oncle de Mollerussa? Tampoc penses anar-hi?

SALVA: No m'agrada el meu oncle.

MARTA: Estàs ben negatiu avui. Faràs empenyar ton pare.

SALVA: L'oncle no s'ha recordat de naltres en tots aquests anys d'ençà que vaig néixer. Li faig espant.

MARTA: Com pots dir això?

SALVA: El pare hi vol anar perquè és banquer i té poder. I si mai van mal dades vol tenir a qui poder demanar caritat.

MARTA: Serà un burgès, però, tret del teu pare, és l'únic familiar que tens.

SALVA: També era la meua mare la seua única família, i sempre la va deixar de banda; no va pair que una Carné se casés amb un simple fuster.

MARTA: Però mai se sap qui pots necessitar.

SALVA: Abans mort que demanar-li re.

MARTA: No diguis això... Va, t'acabo de llegir el poema?

SALVA: Sí.

MARTA: Millor a casa, ja fresqueja. Anem. Ton pare ja deu ser a casa.

SALVA: Havia de dur una feina a la Forestal, arribarà tard.

MARTA: Tapa't. Mosenguard que t'arrofredis.

SALVA: No, que no en tinc, de fred. *(Pausa.)*
Com deuria ser?

MARTA: Arrofredar-se?

SALVA: Ma mare. El pare mai no me'n parla. No vull pensar que fora com son germà...

MARTA: No ho sé..., però de ton pare no has tret aquestes faccions... d'angelet. *(Riu.)*

SALVA: Devia ser bona, i bonica. Si no, el pare no se n'hauria enamorat.

MARTA empeny la seua cadira i marxen.

Pagès editors

Aquests textos han guanyat el Concurs de Textos Teatral per a Espectacles de Petit Format, certamen organitzat per Saó de Ponent Mollerussa amb el suport de l'Ajuntament de Mollerussa.

El jurat estava format per: Núria Dalmases, Francesc Foguet, Jaume Jovells, Anton Not i Alba Pla.

Amb la col·laboració de:

Saó de Ponent

Mollerussa

© Eva Moreno Bosch i Roger Pou Llavina, 2019

© de l'epíleg: Francesc Foguet i Boreu, 2019

© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2019

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

editorial@pageseditors.cat

www.pageseditors.cat

Primera edició: setembre de 2019

Il·lustració de la coberta: Maria Esteban Prieto

ISBN: 978-84-1303-110-1

DL: L 785-2019

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL

www.bobala.cat

◀ imprès a lleida ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.